

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Yritys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Hoivatie Oy pitää esitystä lähtökohtaisesti kannatettavana. Esityksessä tunnistetaan keskeisiä lastensuojelun ongelmia, ja sen tavoitteina olevat varhaisen tuen vahvistaminen sekä palvelujärjestelmän selkiyttäminen ovat kannatettavia.

Nykytilan kuvauksen perusteella palvelujen saatavuudessa, laadussa ja toteutustavoissa on merkittävää alueellista vaihtelua, ja lapset ja perheet eivät kaikilta osin saa tarvitsemiaan palveluja oikea-aikaisesti. Esityksessä ei kuitenkaan riittävästi kuvata, miten nämä rakenteelliset ongelmat, kuten perustason palvelujen riittämättömyys, palveluketjujen katkonaisuus ja eri lakien välisten rajapintojen epäselvyydet, tosiasiallisesti ratkaistaan.

Hoivatie Oy tunnistaa riskin siitä, että lastensuojelun asiakkuuden alkamisen kriteerien täsmentäminen ja osan lastensuojelupalveluista siirtäminen sosiaalihuoltolain puolelle johtavat tilanteisiin, joissa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten pääsy erityisen suojelun piiriin viivästyy, mikäli samanaikaisesti ei tosiasiallisesti varmisteta perustason palvelujen riittävyttä ja saavutettavuutta.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Ehdotukset tukevat niille asetettuja tavoitteita rakenteellisella tasolla, mutta yhteys käytännön asiakastyöhön jää paikoin ohueksi. Esityksessä tunnistetaan esimerkiksi palvelujen saatavuuteen, palveluketjujen katkonaisuuteen ja alueellisiin eroihin liittyviä haasteita, mutta näiden korjaamiseen tähtäävät keinot eivät ole riittävän konkreettisia tai velvoittavia.

Erityisesti vaikuttavuuden vahvistamiseen liittyvät mekanismit jäävät esityksessä vähäisiksi. Vaikka tavoitteena on siirtää painopistettä varhaiseen tukeen ja perustason palveluihin, ei esityksessä riittävästi kuvata, miten palvelujen oikea-aikaisuus, riittävyys ja laatu varmistetaan käytännössä eri hyvinvointialueilla. Alueelliset erot ovat tälläkin hetkellä merkittäviä.

Lisäksi ehdotusten onnistuminen on merkittävästi riippuvainen muiden palvelujen, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon perustason palvelujen, toimivuudesta. Mikäli nämä palvelut eivät ole tosiasiallisesti saavutettavia ja riittäviä, on riskinä, että uudistus ei johda tavoiteltuun varhaisen tuen vahvistamiseen eikä vähennä raskaampien lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Rajatumpi uudistus (esim. pelkkä ilmoitus- ja arviointikäytäntöjen täsmentäminen)

Perustelut tiiviisti

Hoivatie Oy pitää rajatumpaa uudistusta tarkoituksenmukaisimpana vaihtoehtona, koska nykytilassa keskeinen ongelma liittyy nimenomaan arviointi- ja ilmoituskäytäntöihin sekä palveluihin ohjautumiseen. Laaja rakenneuudistus sisältäisi merkittävän riskin palvelujärjestelmän monimutkaistumisesta tilanteesta, jossa perustason palveluiden ja lastensuojelun rajapintaan liittyvät käytännön kysymykset, kuten palvelutarpeen tunnistaminen, vastuunjako ja moniammatillinen yhteistyö, eivät vielä toimi riittävän selkeästi. Uudistuksen laajentaminen voi lisätä epäselvyyttä ja kasvattaa riskiä siitä, että lapsia ja perheitä jää palvelujen väliin.

Rajatumpi uudistus mahdollistaa keskeisten ongelmien ratkaisemisen hallitusti ja vaiheittain, sekä tukee palvelujen toimivuuden kehittämistä käytännön tasolla ennen laajempia rakenteellisia muutoksia. Tämä lähestymistapa on myös lapsen edun näkökulmasta perusteltu, koska se vähentää järjestelmämuutoksista aiheutuvaa epävarmuutta asiakastyössä.

Lisäksi Hoivatie Oy pitää perusteltuna säilyttää lastensuojelua koskeva sääntely jatkossakin erityislainsäädännössä. Lastensuojelu toteuttaa julkisen vallan velvollisuutta turvata lapsen oikeus erityiseen suojeluun, mikä edellyttää täsmällistä ja yksityiskohtaista sääntelyä. Erityislainsäädäntö mahdollistaa myös sen, että lasten oikeuksien toteutuminen sekä palvelujen sisältö ja laatu voidaan tehokkaammin turvata yhdenmukaisesti ja velvoittavasti kaikilla hyvinvointialueilla.

Palvelujen turvaaminen lainsäädäntötasolla on keskeistä erityisesti sosiaalihuollossa, jossa palvelujen saatavuudessa ja toteutuksessa on merkittävää alueellista vaihtelua. Mikäli lastensuojelun sääntelyä hajautetaan yleislainsäädäntöön ilman riittävän velvoittavia säännöksiä, on riskinä lasten oikeuksien toteutumisen heikkeneminen ja yhdenvertaisuuden vaarantuminen palvelujen saatavuudessa.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Yleiset säännökset asettavat lastensuojelulle selkeän viitekehyksen, mutta jäävät käytännön ohjausvaikutukseltaan osin liian yleisluonteisiksi suhteessa niihin vakaviin ja konkreettisiin haasteisiin, joita esityksessäkin tunnustetaan.

Hoivatie Oy pitää huolestuttavana sitä, että lastensuojelun viimesijaisuutta korostetaan voimakkaasti samanaikaisesti, kun perustason palvelujen riittävyttä ja saavutettavuutta ei turvata sääntelyllä velvoittavasti. Tämä luo rakenteellisen riskin tilanteisiin, joissa vastuu lapsen tilanteesta siirtyy palvelusta toiseen ilman, että mikään toimija kantaa kokonaisvastuuta lapsen oikeuksien toteutumisesta. Yleisten säännösten tasolla olisi perusteltua säätää nykyistä täsmällisemmin hyvinvointialueiden velvollisuudesta varmistaa palvelujen tosiasiallinen saatavuus ja jatkuvuus. Ilman riittävän konkreettisia velvoitteita sääntely jää ohjaamaan rakenteita, mutta ei turvaa lapsen oikeutta saada oikea-aikaista ja tarpeenmukaista tukea.

Nykytilan valossa merkittävä ongelma on palveluketjujen katkonaisuus ja vastuunjaon epäselvyys. Yleistason sääntely ei yksin riitä korjaamaan tätä haastetta. Riskinä on, että ongelma säilyy ennallaan tai jopa korostuu, jos velvoitteet hajautuvat useisiin palveluihin ilman selkeää kokonaisohjausta.

Kokonaisuutena lukua 1 tulisi vahvistaa siten, että se ei ainoastaan määrittele periaatteellisia tavoitteita, vaan myös ohjaa konkreettisesti palvelujen järjestämistä, vastuunjakoa ja erityisen tuen tarpeessa olevien lasten oikeuksien toteutumista. Nykyisessä muodossaan sääntely jättää toimeenpanon varaan liikaa sellaisia asioita, jotka ovat keskeisiä lapsen edun toteutumiselle.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Hoivatie Oy pitää pyrkimystä siirtää painopistettä perustason palveluihin ja lastensuojelun roolin rajaamista vaativimpiin tilanteisiin sinänsä kannatettavana. Tällä voi olla myönteinen vaikutus siinä, että lastensuojelu kohdentuu tarkoituksenmukaisemmin tilanteisiin, joissa erityisen suojelun tarve on ilmeinen. Samanaikaisesti riskinä on, että lasten ja perheiden tuen tarpeet tunnustetaan liian myöhään, mikäli perustason palvelut eivät ole riittävän saavutettavia tai vaikuttavia.

Asiakkuuden päättymisen osalta muutokset voivat lisätä siirtymiä sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen ja lastensuojelun välillä. Ilman selkeitä toimintamalleja ja riittävää yhteistyötä tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa asiakkuus päättyy hallinnollisesti, mutta lapsen tuen tarve jatkuu. Tällöin on

vaarana asiakkuuksien katkonaisuus ja palvelujen väliin putoaminen, mikä on jo nykytilassa tunnistettu ongelma.

Muutokset voivat myös johtaa asiakasmäärien kasvuun perustason palveluissa ilman, että niiden sisältöä ja resursseja rajataan tai vahvistetaan riittävästi. Tämä heikentää palvelujen laatua ja mahdollisuuksia vaikuttavaan työskentelyyn. Samalla lastensuojelussa tehtävä työ painottuu entistä vaativampiin tilanteisiin, mikä edellyttää erityistä sosiaalityön osaamista ja riittäviä resursseja.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Asiakasmitoituksen joustavoittamiseen liittyy merkittävä riski siitä, että sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät kasvavat hallitsemattomasti ja heikentävät työn laatua. Lastensuojelussa asiakasmäärän rajaaminen on ollut keskeinen keino turvata lapsen oikeusturvaa, mahdollistaa riittävän tiivis työskentely lapsen kanssa sekä varmistaa päätöksenteon laatu. Mikäli joustavoittaminen johtaa asiakasmäärien kasvuun ilman riittäviä suojamekanismeja, voi sillä olla suoria kielteisiä vaikutuksia lapsen edun toteutumiseen.

Ehdotettu muutos kasvattaa riskiä siitä, että sosiaalityöntekijöiden työn kuormitus lisääntyy tavalla, joka heikentää mahdollisuuksia perehtyä lapsen tilanteeseen riittävän syvällisesti, tavata lasta säännöllisesti sekä toteuttaa suunnitelmallista ja vaikuttavaa työskentelyä. Tämä voi näkyä muun muassa asiakassuunnitelmien laadun heikkenemisenä, viivästyksinä päätöksenteossa sekä lisääntyvinä oikeusturvariskeinä.

Eryteisesti vaativissa lastensuojelutilanteissa työn laatu ja jatkuvuus ovat keskeisiä lapsen turvallisuuden ja kehityksen kannalta. Mikäli asiakasmäärät kasvavat, korostuu riski reaktiiviseen ja kiireeseen perustuvaan työskentelyyn, jolloin varhaisen puuttumisen mahdollisuudet heikkenevät ja tilanteet voivat kärjistyä ennen kuin niihin pystytään puuttumaan riittävästi. Samalla se on ristiriidassa sosiaalihuollon uudistukselle asetettujen tavoitteiden kanssa, joissa painotetaan työn kohdentamista entistä enemmän asiakastyöhön. Mikäli asiakasmäärät kasvavat hallitsemattomasti, voi työ muuttua päinvastoin hallinnollisesti kuormittavaksi niin, ettei asiakkaiden kohtaamiselle jää riittävästi aikaa. Näin ollen mahdollisuudet suunnitelmalliseen ja vaikuttavaan asiakastyöhön heikkenevät.

Muutos voi myös lisätä alueellisia eroja, mikäli mitoituksen joustavoittamista koskeva sääntely on tulkinnanvaraista, ja sitä sovelletaan sen vuoksi eri tavoin eri hyvinvointialueilla. Ilman valtakunnallisesti selkeitä rajoja ja seurantaa on vaarana, että asiakasmäärät kasvavat erityisesti niillä alueilla, joilla henkilöstöresurssit ovat jo valmiiksi niukat.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Hoivatie Oy pitää sosiaalityöntekijän tehtävien tarkistamista ja selkeyttämistä lähtökohtaisesti kannatettavana. Tehtävien keventämisellä voidaan parhaimmillaan lisätä työn hallittavuutta ja kohdentaa työpanosta paremmin ydintehtäviin, kuten lapsen kohtaamiseen, vuorovaikutukseen ja suojelutehtävän toteuttamiseen.

Samanaikaisesti on kuitenkin huomioitava, että lastensuojelussa sosiaalityöntekijän tehtävät liittyvät suoraan lapsen oikeusturvaan, päätöksenteon laatuun sekä eri palvelujen yhteensovittamiseen. Mikäli tehtäviä karsitaan tai delegoidaan muualle ilman, että työn kokonaisuus ja vastuut säilyvät selkeinä, saattaa lapsen kokonaiskuvan selvitys ja oikean tuen kohdentuminen jäädä puutteelliseksi. Omatyöntekijyydellä on sosiaalihuollon vaikuttavuuden näkökulmasta merkittävä vaikutus asiakassuhteen luottamuksen rakentamiseen, jolla on tutkimustiedon valossa merkittäviä vaikutuksia sosiaalihuollon muutoksia tavoittavassa työssä. Sosiaalihuoltolakiin esitetyissä muutosehdotuksissa korostettiin suhdeperustaisen työn merkitystä myös lasten ja perheiden kanssa tehtävässä sosiaalityössä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviin ehdotetut muutokset ovat ristiriidassa esityksen suhdeperustaisen työn tavoitteen kanssa.

Tarve luottamuksellisen ja jatkuvan asiakassuhteen rakentamiseen yhden työntekijän kanssa korostuu erityistä suojelua tarvitsevien lasten kohdalla. Työntekijävaihdokset tai vastuun siirtyminen eri toimijoiden välillä voi vaarantaa työskentelyn jatkuvuuden sekä heikentää lapsen mahdollisuutta tulla kuulluksi ja vaikuttaa omiin asioihinsa.

Hoivatie Oy pitää välttämättömänä turvata sosiaalityöntekijöille mahdollisuus tehdä asiakastyötä sekä hyödyntää asiantuntijuuttaan täysimääräisesti lapsen tilanteen arvioinnissa ja päätöksenteossa. Lastensuojelussa sosiaalityöntekijän tehtävä perustuu vahvaan asiantuntijuuteen, eikä sen asemaa tule heikentää.

Kokonaisuutena sääntelyyn liittyy riski siitä, että tehtävien keventämisen tavoite ei johda asiakastyön vahvistumiseen, vaan päinvastoin vastuiden hajautumiseen ja työn pirstaloitumiseen. Tämä voi heikentää lastensuojelun vaikuttavuutta ja lapsen edun toteutumista, mikäli asiantuntijatyön kokonaisuutta ei samalla turvata riittävän selkeästi.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Ehdotetun 3 luvun tavoitteena on selkeyttää vastuunjako lastensuojelun järjestämisessä ja kustannusvastuussa, mitä Hoivatie Oy pitää lähtökohtaisesti kannatettavana. Vastuusuhteiden selkeys on tärkeää sekä lapsen oikeuksien toteutumisen että palvelujen jatkuvuuden näkökulmasta.

Käytännössä sääntelyn toimivuus kuitenkin edellyttää tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueiden välillä. Nykytilanteessa on tunnistettu haasteita palvelujen yhteensovittamisessa sekä kustannusvastuiden tulkinnassa, mikä voi viivästyttää lapsen tarvitsemien palvelujen järjestämistä. On tärkeää varmistaa, että vastuu- ja kustannuskysymykset eivät muodostu esteeksi palvelujen oikea-aikaiselle toteuttamiselle.

Ehdotetun 13 §:n terveydenhuollon erityisiä velvollisuuksia koskeva sääntely on keskeistä, koska velvollisuuksien toteuttamisessa on tällä hetkellä merkittäviä käytännön puutteita. Sijaishuollossa on toistuvasti tilanteita, joissa lapsi ei pääse esimerkiksi tarvitsemiinsa erikoissairaanhoidon palveluihin, vaan hänen hoitonsa jää lastensuojeluyksikön vastuulle. Tämä ei ole lapsen edun mukaista eikä vastaa terveydenhuollolle kuuluvaa järjestämisvastuuta.

On välttämätöntä varmistaa, että terveydenhuollon velvoitteet toteutuvat tosiasiallisesti ja että lastensuojelua ei käytetä paikkaamaan puutteita terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä hyvinvointialueilla. Terveydenhuollon erityisiä velvollisuuksia koskevaa sääntelyä tulisi täsmentää siten, että avun saanti turvataan oikea-aikaisesti. Pykälään olisi perusteltua asettaa selkeä aikaraja palveluihin pääsulle.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Hoivatie Oy pitää ehdotusta kannatettavana, koska nykyinen lupamenettely hallinto-oikeudessa on käytännössä hidas ja jäänyt vähäiselle käytölle, mikä on heikentänyt mahdollisuuksia saada lapsen tilanteen kannalta tarpeellisia selvityksiä oikea-aikaisesti. Päätösvallan siirtäminen hyvinvointialueen viranhaltijalle voi parantaa huomattavasti prosessin sujuvuutta ja mahdollistaa varhaisemman puuttumisen tilanteissa, joissa lapsen tuen tarvetta ei muutoin pystytä selvittämään huoltajien vastustuksen vuoksi.

Samalla kyse on kuitenkin merkittävästä puuttumisesta lapsen perusoikeuksiin, minkä vuoksi sääntelyn toimeenpanossa korostuu vahva oikeusturvan tarve. Muutoksen onnistuminen edellyttää, että päätöksenteon kriteerit ovat riittävän täsmälliset, menettelytavat yhtenäiset ja päätöksentekoon liittyy riittävä dokumentointi, moniammatillinen arviointi sekä toimiva muutoksenhaku. Ilman näitä rakenteita riskinä on, että päätöksenteko vaihtelee alueittain ja lapsen oikeusturva heikkenee.

Keskeistä on myös varmistaa, että päätöksenteko ei perustu yksittäisen viranhaltijan harkintaan ilman riittävää moniammatillista tukea. Kyse ei ole pelkästään hallinnollisen prosessin sujuvoittamisesta, vaan siitä, miten lapsen oikeus saada tilanteensa asianmukaisesti selvitettyä toteutuu käytännössä.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosäätelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Ehdotukset voivat selkeyttää päätöksentekosäätelyä rakenteellisella tasolla sekä lisätä joiltakin osin sääntelyn johdonmukaisuutta. Käytännön tasolla selkeytyminen riippuu kuitenkin ratkaisevasti siitä, kuinka yhtenäisesti sääntelyä sovelletaan eri hyvinvointialueilla. Ilman riittävää ohjeistusta, koulutusta ja kansallista ohjausta on riski, että tulkinnat vaihtelevat ja asiakkaiden yhdenvertaisuus heikkenee.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla säätelyllä olevan?

-

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta säätelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Hoivatie Oy pitää nykysäätelyä lapsen osallisuudesta ja kuulemisesta pääosin kattavana ja ajattelee sen vastaavan lapsen oikeuksien sopimuksen vaatimuksia. Keskeiset haasteet eivät kuitenkaan liity sääntelyn puutteisiin, vaan sen käytännön toteutumiseen. Lasten osallistuminen ei kaikissa tilanteissa toteudu riittävällä tavalla, ja erityisesti nuorempien lasten ääni jää usein heikommin kuulluksi.

Esityksessä painopiste on edelleen pitkälti menettelyllisissä velvoitteissa, kuten kuulemiseen ja tiedonsaantiin liittyvissä säännöksissä. Pelkkä muodollinen kuuleminen ei kuitenkaan riitä turvaamaan lapsen todellista osallisuutta, vaan tarvitaan konkreettisia toimintamalleja, osaamista sekä riittävästi aikaa lapsen kohtaamiseen ja luottamuksellisen vuorovaikutuksen rakentamiseen.

Ehdotetut muutokset saattavat heikentää osallisuuden käytännön toteutumista, mikäli samalla lisätään työn hajautumista tai etäännytetään päätöksentekoa lapsen tilanteen tuntevasta sosiaalityöntekijästä. Lapsen osallisuus toteutuu käytännössä parhaiten tilanteessa, jossa lapsella on jatkuva ja luottamuksellinen suhde omaan työntekijäänsä. Mikäli päätöksentekoa delegoidaan tai vastuuta siirrellään, on vaarana, että lapsen näkemykset jäävät toissijaisiksi tai välittyvät päätöksentekoon vain välillisesti.

Keskeinen kysymys käytännön toimivuuden kannalta on myös se, miten varmistetaan, että lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä todella tapaa lasta riittävän usein ja laadukkaasti. Ilman tähän liittyviä konkreettisia velvoitteita lasten osallisuus toteutuu epätasaisesti.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Menettelysäännösten tasolla sääntely kattaa keskeiset lastensuojeluprosessin vaiheet, mutta käytännön toimivuus edellyttää nykyistä täsmällisempää ohjausta erityisesti lapsen oikeusturvan näkökulmasta. Lapsen henkilökohtaisilla tapaamisilla on keskeinen merkitys sekä osallisuuden toteutumisessa että lapsikohtaisessa valvonnassa, mikä on tärkeä osa lapsen oikeusturvaa.

Sääntely jättää kuitenkin liikaa tulkinnanvaraa tapaamisten määrän ja toteutustavan osalta. Jotta lapsen oikeusturva toteutuu yhdenvertaisesti, tulee jatkokäsittelyssä asettaa selkeämmät ja velvoittavammat vähimmäisvaatimukset lapsen henkilökohtaisille tapaamisille. Ilman tätä riskinä on, että käytännöt vaihtelevat merkittävästi alueittain.

Läheisverkoston kartoittaminen on keskeinen osa lapsen tilanteen kokonaisvaltaista arviointia, mutta sen toteutuminen käytännössä vaihtelee. Tämän vuoksi veloitetta läheisverkoston kartoittamiseen tulisi vahvistaa. Norjassa lastensuojelun perhehoidossa on vuosittain 8 500 lasta, ja 3 000 näistä lapsista on sijoitettuna lapsen perheen läheisverkostoon. Lastensuojelulaitoksiin on Norjassa sijoitettuna ainoastaan 1000 lasta, kun taas Suomessa vastaava luku on noin 8 400. Norjassa on lisätty lähivuosina merkittävästi lapsen omasta lähipiiristä ja -yhteisöstä rekrytoitavien perhehoitajien osuutta. Näin ollen olisi perusteltua laajentaa tarkastelua siten, että se ei rajoitu pelkästään biologiseen sukulaisverkostoon, vaan huomioi laajemmin lapselle merkitykselliset ihmissuhteet ja arjen verkostot.

Ehdotettu kirjaamisveloitteen täsmentäminen ja kirjaamisen kohdentaminen olennaisesti tietoihin on tavoitteeltaan kannatettavaa, mutta siihen liittyy merkittäviä oikeusturvariskejä. Erityisesti olennaisuuden arvioinnin jättäminen tilanne- ja työntekijäkohtaisen harkinnan varaan voi johtaa kirjaamiskäytäntöjen vaihteluun ja puutteellisiin kirjauksiin. Tämä heikentää asiakkaan oikeusturvaa, jatkuvuutta ja mahdollisuutta jälkikäteen arvioida tehtyjä ratkaisuja. Riittävä kirjaaminen on erityisen tärkeää lastensuojeluasiakkaiden kohdalla.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Hoivatie Oy pitää ehdotuksia lastensuojelun avohuollon kehittämisestä, erityisesti tehostettujen lapsiperhepalvelujen vahvistamista, lähtökohtaisesti kannatettavina. Ne voivat parhaimmillaan vahvistaa varhaista tukea ja mahdollistaa vaikuttavamman työskentelyn ennen raskaampien toimenpiteiden tarvetta.

Samanaikaisesti esitetty ratkaisu, jossa avohuollon palveluja siirretään sosiaalihuoltolain piiriin, ei kuitenkaan selkeytä palvelujärjestelmää. Riskinä on sen entisestään monimutkaistuminen. Käytännössä tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa lapsen ja perheen palvelukokonaisuus rakentuu useiden eri säädöspohjien varaan ilman selkeää vastuunjako.

Ehdotettu muutos voi lisätä epäyhdenvertaisuutta, mikäli palvelujen sisältö, saatavuus ja kriteerit alkavat vaihdella eri hyvinvointialueilla sen mukaan, miten sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja järjestetään ja resursoidaan. Lastensuojelupalvelujen tulisi olla velvoittavia ja yhdenmukaisia, eikä niiden toteutuminen saisi jäädä alueellisten tulkintojen tai taloudellisten resurssien varaan.

Hoivatie Oy esittää myös huolensa siitä, että avohuollon palvelujen siirtäminen pois lastensuojelun sääntelystä heikentää niiden velvoittavuutta ja kytkentää lapsen erityiseen suojelutarpeeseen. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa lapsen tarvitsema tuki jää riittämättömäksi tai pirstaloituu eri palveluihin ilman kokonaisvastuuta.

Lastensuojelutyö edellyttää vahvaa suhdeperustaista asiantuntijuutta, jota ei voida irrottaa palvelujen sisällöstä ilman, että työn laatu kärsii. Mikäli avohuollon palvelut siirretään sosiaalihuoltolakiin, sosiaalityöntekijän rooli kapenee tai etäännytyy keskeisistä työprosesseista. Tällöin heikentyy myös mahdollisuus lapsen kokonaisvaltaiseen tilanteen arviointiin ja lapsen edun toteuttamiseen.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotuksessa kiireellisen sijoituksen sääntelyä uudistettaisiin siltä osin, että päätös kiireellisen sijoituksen jatkamisesta voitaisiin tehdä enintään 14 vuorokaudeksi nykyisen 30 vuorokauden sijaan. Ehdotusten riskinä on, että monimutkaisten tilanteiden arviointi jää keskeneräiseksi, mikä voi johtaa päätösten ketjuttamiseen tai ennenaikaisiin jatkotoimenpiteisiin.

Kiireellisen sijoituksen lähtökohtana tulee jatkossakin olla lapsen ja perheen tilanteen huolellinen arviointi sekä riittävien, kuntouttavien palvelujen ensisijaisuus. Sosiaalityöntekijällä tulee olla akuuteissa suojelun tarpeen tilanteissa riittävästi aika arvioida esimerkiksi perhetyön vaihtoehtoja ennen sijaishuoltoa. Tämä edellyttää usein merkittävää selvitystyötä, moniammatillista yhteistyötä sekä hallintolain mukaisten menettelyvaatimusten toteuttamista. Nämä prosessit vievät aikaa, eikä niiden asianmukainen toteuttaminen aina ole mahdollista lyhyemmässä määräajassa.

Hoivatie Oy esittää huolen siitä, että riittämätön arviointiaika voi myös johtaa pitkäaikaisen sijaishuollon päätösten lisääntymiseen. Tällöin asiakkaat eivät saa oikeanlaista tukea, ja kuntoutuksen kustannukset moninkertaistuvat. Lapsen edun ja oikeusturvan näkökulmasta perusteellisesti ja laadukkaasti tehty asiantuntija-arvio kiireellisen sijoituksen jatkosta sekä hallinnollisen päätöksen toimeenpanoaika vaativat enemmän kuin 14 vuorokautta aikaa.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Pykälän 2 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos luvussa 7 tarkoitetut työskentely ja tuki toimet tai lapsen ja huoltajan ensisijaisesti tarvitsemat sosiaali- tai terveydenhuollon muut palvelut eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Muutoksella tavoitellaan sitä, ettei huostaanottoon voitaisi ryhtyä tilanteessa, jossa lapsi tai huoltaja tarvitsisi ensisijaisesti muita sosiaali- tai terveydenhuollon palveluja. Hoivatie Oy pitää tavoitetta kannatettavana.

Samanaikaisesti on kuitenkin keskeistä arvioida, miten sääntely toimii käytännössä osana laajempaa palvelujärjestelmää. Mikäli varhaisen tuen palvelut ja lastensuojelun avohuollon keinot eivät ole riittäviä tai oikea-aikaisia, voi huostaanoton kynnyksessä siirtyä tilanteeseen, jossa lapsen tilanne on jo merkittävästi kärjistynyt. Tämä voi johtaa raskaampien ja pitkäkestoisempien toimenpiteiden tarpeeseen.

Lisäksi on huomioitava, että huostaanottopäätös perustuu aina kokonaisarvioon lapsen tilanteesta. Mikäli asiakastyö pirstaloituu, asiakassuhteet eivät ole riittävän jatkuvia tai kirjaaminen on puutteellista, vaarantuu päätöksenteon tietopohja. Tämä voi heikentää päätösten laatua ja lisätä riskiä sekä liian varhaisiin että vastaavasti myös liian myöhäisiin huostaanottoihin.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Hoivatie Oy pitää sijoitusten valvontaa koskevien säännösten täsmentämistä ja vastuunjaon selkeyttämistä kannatettavana. Se parantaa palvelujen laadun seurantaa, läpinäkyvyyttä ja sijaishuollon lasten oikeusturvaa. Selkeä vastuunjako on myös palveluntuottajien näkökulmasta keskeistä, jotta valvontakäytänteet ovat ennakoitavia ja oikeudellisesti selkeitä.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoido): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen

vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Hoivatie Oy pitää laitoshoidon henkilöstömitoituksen täsmentämistä lähtökohtaisesti kannatettavana. Riittävä henkilöstö on keskeinen edellytys lasten turvallisuuden, arjen sujuvuuden ja laadukkaan hoidon toteutumiselle. Erityisesti lapsikohtaisen vähimmäismitoituksen määrittely vahvistaa lapsen oikeusturvaa tilanteissa, joissa tuen tarve on suuri ja yksilöllinen.

Mitoituksen joustavoittaminen on perusteltua tilanteissa, joissa yksikkö ei ole täynnä ja henkilöstöä voidaan suhteuttaa tosiasialliseen lapsimäärään. Tämä mahdollistaa resurssien tarkoituksenmukaisemman käytön ilman, että palvelun laatu välttämättä heikkenee.

Samanaikaisesti joustavuuteen liittyy kuitenkin merkittäviä riskejä, mikäli sitä sovelletaan tilanteissa, joissa lasten tuen tarpeet ovat suuria tai vaihtelevia. Laitoshoidossa olevat lapset ovat usein erityisen vaativassa tilanteessa, ja henkilöstömitoituksen tulee perustua ensisijaisesti lasten yksilöllisiin tarpeisiin, ei pelkästään lapsimäärään. On tärkeää varmistaa, että joustavuus ei johda tilanteisiin, joissa mitoitusta alennetaan tasolle, joka heikentää lasten arjen tukea, vuorovaikutuksen laatua tai turvallisuutta. Riittämätön työntekijäresurssi lisää myös työn kuormitusta ja voi heikentää mahdollisuuksia ennaltaehkäistä tilanteiden kärjistymistä. Tämä tulee huomioida erityisesti vaativan tason laitossyksiköissä.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Hoivatie Oy ei pidä ehdotusta turvahenkilöitä koskevasta sääntelystä kannatettavana. Vaikka tavoitteena on lisätä turvallisuutta vaativissa asiakastilanteissa, turvahenkilöiden käyttöönotto lastensuojelulaitoksissa muuttaa toiminnan luonnetta tavalla, joka voi etäännyttää sijaishuoltoa sen perustehtävistä eli hoidosta, kasvatuksesta ja kuntouttavasta työstä. On olemassa riski, että turvallisuusnäkökulma korostuu liiallisesti hoito- ja kasvatustyön kustannuksella. Turvahenkilön läsnäolo voi myös heikentää yksiköiden kodinomaisuutta.

Turvallisuuden vahvistaminen tulee ensisijaisesti toteuttaa riittävällä henkilöstömitoituksella, korkeatasoisella osaamisella sekä toimivilla, kuntouttavilla työmenetelmillä, ei eriyttämällä turvallisuustehtäviä erillisille toimijoille. Turvahenkilöiden käyttö voi hämärtää vastuunjakoa ja vaikeuttaa yhtenäisen kasvatuksellisen työtteen toteuttamista. Lisäksi se voi vaikuttaa lasten kokemukseen turvallisuudesta ja luottamuksesta yksikön aikuisiin.

Hoivatie Oy pitää huolestuttavana kehityssuuntaa, jossa lastensuojelun sijaishuollossa painopiste siirtyy yhä vahvemmin rajoittamiseen ja turvallisuustoimintoihin sen sijaan, että panostettaisiin yksiköiden henkilöstön trauma-, vuorovaikutus- ja kuntoutusosaamiseen. Lastensuojelussa turvallisuus rakentuu ensisijaisesti ihmissuhteista, osaamisesta ja arjen ennakoitavuudesta, ei erillisistä kontrollin rakenteista.

Kokonaisuutena ehdotettu sääntely voi johtaa toiminnan painopisteen siirtymiseen pois lapsen yksilöllisistä tarpeista ja hoidollisesta työotteesta kohti valvonnallisempaa ja turvaorientoituneempaa toimintaa. Tämän seurauksena on riskinä, että lasten tarpeisiin ei vastata riittävän kokonaisvaltaisesti eikä kuntouttavasti, vaan haastaviin tilanteisiin vastataan turvahenkilön voimin.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

Ehdotetun 90 §:n 1 momentissa säädettäisiin uutena asiana, että lapsen yhteydenpitoa voitaisiin pykälässä säädetyin edellytyksin rajoittaa myös lapsen sosiaaliseen verkostoon kuuluviin henkilöihin. Tämän osalta on kuitenkin huomioitava, että päätös edellyttää hyvää tilannekuvaa niistä henkilöistä, joihin yhteydenpitoa ollaan rajoittamassa. Jotta rajoitus voidaan perustellusti tehdä, tulee päätöksentekohetkellä olla lisäksi riittävä ja ajantasainen tieto esimerkiksi lapsen kaveripiiristä, päihteiden käytöstä, rikolliseen toimintaan suuntautumisesta sekä sosiaalisen median käytöstä ja yhteydenpidon vaikutuksista näihin. Tämä asettaa merkittäviä vaatimuksia tiedon muodostamiselle ja dokumentoinnille.

Ehdotetun 93 §:n 2 momenttiin lisättäisiin uutena asiana välttämättömien voimakeinojen käyttöä henkilöntarkastuksen yhteydessä koskeva säännös, joka mahdollistaisi välttämättömien voimakeinojen käytön henkilöntarkastuksen toteuttamisen yhteydessä lastensuojelulaitoksessa, jos lapsi vastarintaa tekemällä koettaa välttää henkilöntarkastuksen tekemisen. Koska kyse on voimakkaasti lapsen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttuvasta toimenpiteestä, tulee voimakeinojen käytölle asettaa käytännössä erittäin korkea kynnyks.

Ensisijaisesti tilanteet tulisi aina pyrkiä ratkaisemaan vuorovaikutuksen, ohjauksen ja motivoimisen keinoin. Sääntelyllä on myös välttämätöntä varmistaa, ettei voimakeinojen käyttöä perustella henkilöstöresurssien puutteilla.

Lisäksi on huomioitava, että tilanteet, joissa lapsen vastustus on voimakasta tai yleinen turvallisuus vaarantuu merkittävästi, voivat edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttöä. Vastuuta ei tule siirtää lastensuojelun työntekijöille tilanteissa, joissa heillä ei ole siihen riittäviä edellytyksiä.

Koska yhteydenpidon rajoittamisella ja henkilöntarkastuksella puututaan voimakkaasti lapsen perusoikeuksiin, tulee niiden käytön perustua aina lakiin sekä yksilölliseen, huolellisesti perusteltuun

harkintaan. Menettelyjen (mm. lapsen kuuleminen ja yksityiskohtaiset rajoitustoimenpidekirjaukset) tulee toteutua johdonmukaisesti ja lapsen oikeusturvaa toteuttaen.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Jälkihuoltoa koskeva sääntely on keskeistä nuorten itsenäistymisen, hyvinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta. Sijaishuollossa olleet lapset ja nuoret tarvitsevat usein ikätovereitaan enemmän ja pidempikestoisempaa tukea aikuistumisen siirtymävaiheessa, minkä vuoksi jälkihuollon jatkuvuus ja riittävyys ovat erityisen kriittisiä.

Esityksessä jälkihuollon kokonaisuus jää kuitenkin osin hajanaiseksi ja riippuvaiseksi muiden palvelujen toimivuudesta. Tämä luo riskin siitä, että nuoren saama tuki vaihtelee alueittain eikä muodosta riittävän johdonmukaista ja ennakoitavaa kokonaisuutta.

Hoivatie Oy pitää keskeisenä varmistaa, ettei jälkihuollon asemaa heikennetä eikä sen kokonaisuutta hajauteta tavalla, joka vaarantaa tuen pitkäjänteisyyden. Jälkihuollon tulee säilyä selkeästi lastensuojelun vastuulla ja riittävän velvoittavana, jotta nuoren tarvitsema tuki ei jää riippuvaiseksi yksittäisten palvelujen saatavuudesta tai tulkinnasta. Lisäksi on tärkeää varmistaa, ettei tuki katkea tai vastuu nuoren tukemisesta jää epäselväksi siirryttäessä lastensuojelusta muihin sosiaalihuollon palveluihin. Siirtymävaiheessa korostuu palvelujen yhteensovittamisen merkitys sekä se, että nuorella on selkeästi määritelty vastuutyöntekijä, joka tuntee nuoren ja hänen kokonaistilanteensa.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantumista koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Ehdotettujen muutosten voimaantumiseen liittyy merkittäviä käytännön toimeenpanon haasteita. Uudistus on laaja ja edellyttää samanaikaisesti muutoksia sekä lainsäädäntöön, toimintakäytäntöihin että palvelurakenteisiin. Tämän vuoksi on keskeistä arvioida realistisesti hyvinvointialueiden valmiudet toimeenpanna muutokset esitetyn aikataulun puitteissa.

Uudistuksen onnistuminen edellyttää riittäviä resursseja, henkilöstön koulutusta sekä selkeää kansallista ohjausta. Ilman näitä siirtymävaiheessa voi syntyä epäselvyyttä vastuunjaosta, käytännöistä ja palveluiden järjestämisestä, mikä heikentää heikossa asemassa olevien lasten ja perheiden asemaa entisestään.

Hoivatie Oy nostaa esiin huolen siitä, että useiden samanaikaisten muutosten toimeenpano kuormittaa henkilöstöä tilanteessa, jossa sosiaalihuollossa on jo ennestään merkittäviä resurssi- ja saatavuushaasteita. Tämä voi heikentää asiakastyön laatua ja lisätä vaihtelua eri hyvinvointialueiden ja palveluntuottajien välillä.

On myös tärkeää tunnistaa, että uudistuksen keskeiset tavoitteet, kuten varhaisen tuen vahvistaminen ja palveluketjujen toimivuus, eivät toteudu pelkästään sääntelyä muuttamalla. Ne edellyttävät pitkäjänteistä kehittämistyötä ja riittäviä investointeja. Ilman tätä on vaarana, että uudistus jää osittain rakenteelliseksi eikä johda tavoiteltuihin vaikutuksiin.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Hoivatie Oy pitää TUVA-koulutuksen rahoituksen turvaamista lastensuojelun piirissä oleville nuorille kannatettavana ja tärkeänä yhdenvertaisuutta edistävänä ratkaisuna. Sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten koulutuksellinen asema on keskimäärin heikompi, ja mahdollisuus tällaiseen nivelvaiheen koulutukseen tukee heidän koulutuspolkuaan, osallisuuttaan ja myöhempää itsenäistä selviytymistään.

On keskeistä, että rahoitusratkaisu on riittävä, pitkäjänteinen ja ennakoitava, jotta koulutus voidaan tosiasiallisesti toteuttaa nuorten tarpeita vastaavasti kaikissa yksiköissä. Pelkkä mahdollistava sääntely ei riitä, mikäli rahoitus ei ole käytännössä riittävää järjestämisen turvaamiseksi. Kokonaisuutena rahoitusta koskevassa sääntelyssä tulisi varmistaa, että kaikkien sijaishuollossa olevien nuorten tosiasiallinen pääsy TUVA-koulutukseen toteutuu yhdenvertaisesti, koska tällä hetkellä kunnilla ja hyvinvointialueilla on vaihtelevia käytäntöjä kustannusten korvaamisen suhteen.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Esitysluonnos ei anna riittävän kattavaa eikä kaikilta osin realistista kuvaa lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista. Vaikutusarviointi painottuu rakenteellisiin muutoksiin ja tavoiteltuihin säästöihin, mutta käytännön toimeenpanon kustannuksia ja riskejä ei ole arvioitu riittävän perusteellisesti.

Esityksessä arvioidaan, että palvelurakenteen muutokset ja työn kohdentaminen voivat tuottaa merkittäviä säästöjä. Samanaikaisesti useat muutokset edellyttävät merkittäviä investointeja henkilöstöön, osaamiseen, palvelurakenteisiin ja toimeenpanoon. Näitä kustannuksia ei ole esityksessä riittävästi konkretisoitu. Lisäksi sosiaalihuollon uudistukselle asetetut kunnianhimoiset säästötavoitteet korostavat tarvetta realistiselle kustannusarviolle tässä esityksessä.

Hyvinvointialueuudistuksen etenemistä arvioivasta väliarvioinnista (Valtioneuvoston julkaisu 2025:109) käy ilmi, että uudistuksen toimeenpano on ollut laaja ja vaativa kokonaisuus, joka on edellyttänyt merkittäviä resursseja ja jonka toteutumiseen on vaikuttanut hyvinvointialueiden erilaiset lähtökohdat. Lisäksi arviointitieto osoittaa, että alueelliset erot palvelujen saatavuudessa ovat edelleen merkittäviä. Tämä korostaa tarvetta arvioida tarkemmin esityksen vaikutuksia eri hyvinvointialueiden talouteen ja palvelukykyyn.

Kustannusten näkökulmasta keskeistä olisi vahvistaa tiedolla johtamista ja mahdollistaa hyvinvointialueiden välinen vertailu palvelujen kustannuksista ja vaikuttavuudesta. Nykytilassa

kustannukset, palvelurakenteet ja niiden vaikuttavuus vaihtelevat merkittävästi alueittain, mikä vaikeuttaa järjestelmän kokonaiskehittämistä.

Vaikutusarvioinnissa ei huomioida riittävästi sitä, että lapsiperheiden palvelutarpeet voivat kasvaa tilanteissa, joissa varhainen tuki ei toteudu riittävästi. Tällöin kustannukset voivat siirtyä raskaampiin ja kalliimpiin palveluihin, mikä heikentää esitettyjen säästöarvioiden toteutumista. Lisäksi on huomioitava lasten ja perheiden elämäntilanteisiin liittyvät laajemmat yhteiskunnalliset tekijät. Lapsiperheköyhyys on tunnistettu keskeiseksi riskitekijäksi lastensuojelun tarpeen taustalla, ja kehityssuunnat voivat lisätä palvelutarvetta tulevina vuosina. Tällaisessa tilanteessa ei ole realistista olettaa, että lastensuojelun tarve tai kustannukset vähenisivät ilman merkittäviä panostuksia ennaltaehkäiseviin palveluihin. Ilman investointeja laadukkaisiin ja vaikuttaviin perus- ja erityistason palveluihin on vaarana, että järjestelmä ei kykene vastaamaan kasvavaan palvelutarpeeseen, mikä heikentää sekä palvelujen laatua että lasten oikeuksien toteutumista.

Kokonaisuutena esityksen taloudellisia vaikutuksia koskeva arviointi jää puutteelliseksi erityisesti pitkän aikavälin kustannusvaikutusten, toimeenpanon vaatimien resurssien sekä kasvavan palvelutarpeen näkökulmista.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

Ehdotuksen 38 §:n 3 momentin kustannusvaikutuksia tulee tarkastella suhteessa vaihtoehtoihin sijoitusmuotoihin. Lapsen sijoittaminen läheisverkostoon on kustannuksiltaan merkittävästi edullisempaa laitoshoitoon verrattuna.

Ehdotus voi siten lisätä lyhyen aikavälin kustannuksia, mutta samalla se hillitsee kustannusten kasvua pitkällä aikavälillä, mikäli läheisverkoston hyödyntäminen vähentää raskaampien sijoitusmuotojen tarvetta.

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Esitysluonnos tuo esiin keskeisiä vaikutuksia, mutta kokonaisuutena arvio lakiehdotuksen muista vaikutuksista jää osin puutteelliseksi ja yleisluonteiseksi. Erityisesti vaikutusten keskinäiset yhteydet sekä muutosten kumuloituvat vaikutukset lastensuojeluun ja muuhun palvelujärjestelmään jäävät vähälle tarkastelulle.

Ehdotetut muutokset vaikuttavat samanaikaisesti muun muassa palvelurakenteeseen, työnjakoon, päätöksentekoon, asiantuntijuuteen sekä lasten oikeuksien toteutumiseen. Näiden vaikutusten arviointi erillisinä kokonaisuuksina ei anna riittävää kuvaa siitä, miten ne yhdessä muuttavat lastensuojelupalveluja.

Erityisen puutteelliseksi jää arvio siitä, miten muutokset vaikuttavat sosiaalityön laatuun, asiantuntijuuden säilymiseen ja suhdeperustaiseen työskentelyyn. Ehdotukset sisältävät useita

elementtejä, jotka voivat lisätä työn pirstaloitumista, hämärtää vastuunjakoja ja etäännyttää päätöksentekoa lapsen kokonaistilanteen tuntemuksesta. Näiden vaikutusten merkitys lapsen edun kannalta on keskeinen, mutta niiden arviointi jää esityksessä vähäiseksi.

Lisäksi esityksessä ei riittävästi arvioida muutosten vaikutuksia palvelujen yhdenvertaisuuteen. Useat ehdotukset lisäävät tulkinnanvaraa ja jättävät merkittävää harkintavaltaa hyvinvointialueille, mikä voi johtaa alueellisten erojen kasvuun palvelujen saatavuudessa ja sisällössä.

Vaikutukset lasten ja nuorten arkeen sekä heidän kokemukseensa turvallisuudesta, osallisuudesta ja jatkuvuudesta jäävät esityksessä varsin vähälle huomiolle. Lastensuojelun sääntelyllä on suora vaikutus lasten päivittäiseen elämään, minkä vuoksi näiden vaikutusten arviointia tulisi vahvistaa.

27. Vapaamuotoiset huomiot

Hoivatie Oy esittää huolen siitä, että päätöksentekorakenteita kehitetään ilman riittävää huomioita suhdeperustaisesta työskentelystä, joka on lastensuojelun ydintä erityisesti vaativissa asiakastilanteissa. Lapsen tilanteen arviointi ja virkavastuulla tehtävät päätökset edellyttävät syvällistä tuntemusta lapsen elämäntilanteesta, historiasta ja arjen kontekstista. Mikäli päätöksentekovastuuta siirretään tai hajautetaan henkilölle, jolla ei ole riittävää asiakassuhdetta lapseen, riski virheellisille tai pinnallisille ratkaisuille kasvaa. Tällöin lapsi voi jäädä ilman tarvittavaa tukea.

Eriyistä suojelua tarvitsevien lasten kohdalla luottamuksellinen ja jatkuva suhde lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään on keskeinen edellytys lapsen kuulluksi tulemiselle ja hänen etunsa toteutumiselle. Jos päätöksenteko etäännyy tästä suhteesta, työ muuttuu väistämättä byrokraattisemmaksi ja vähemmän lapsilähtöiseksi.

Hoivatie Oy esittää myös huolensa siitä, ettei ehdotuksessa oteta kantaa käytännössä laajasti käytössä oleviin asiakasohjauksen rakenteisiin, kuten eri hyvinvointialueilla toimiviin asiakasohjausryhmiin. Käytännön kokemuksen perusteella näillä ryhmillä voi olla tälläkin hetkellä merkittävä rooli asiakkaiden palveluihin ohjaamisessa ja saatavuudessa, palvelutarpeen arvioinnissa sekä ammattihenkilön harkintavallan huomioinnissa. Taloudelliset ja hallinnolliset näkökulmat saattavat ohjata päätöksentekoa asiakkaan yksilöllisen tilanteen ja edun arvioinnin sijasta. Ehdotuksen väljyys tältä osin sisältää merkittävän riskin asiakkaan oikeusturvan näkökulmasta.

Rytkönen Maria
Hoivatie Oy